DEĞERLENDİRME NOTU
No. 303

OCAK
2025

2025'TE DÜNYAYI NE BEKLİYOR? YAKINDAN TAKİP EDİLMESİ GEREKEN 20 GELİŞME

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI
Türkiye'nin AB Uzmanı

2025'te Dünyayı Neler Bekliyor?
Yakından Takip Edilmesi Gereken 20 Gelişme

1. AB Konseyi Dönem Başkanlıkları: Polonya ve Danimarka

AB Konseyi Polonya Dönem Başkanlığı

Polonya, 1 Ocak 2025 tarihinde AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nı Macaristan'dan devraldı. AB Konseyi Polonya Dönem Başkanlığı aynı zamanda Polonya, Danimarka ve GKRY tarafından yürütülecek 13'üncü Üçlü Dönem Başkanlığı'nın başlangıcı olacak. Üçlü dönem başkanlıkları, 18 aylık programlar belirliyor ve bazı ortak öncelikler sunuyorlar. 13'üncü Dönem Başkanlığı'nın ortak öncelikleri, "Güçlü ve Güvenli bir Avrupa", "Müreffeh ve Rekabetçi bir Avrupa" ve "Özgür ve Demokratik bir Avrupa" olarak belirlendi. Siyasi ve ekonomik güvenliğin ön plana çıkarıldığı bu öncelikler, Polonya'nın kendi dönem başkanlığı için belirlediği ve yine "güvenlik" ortak teması etrafında şekillenen yedi öncelikle de örtüşüyor.

Polonya, AB genişlemesinin yeniden gündemde olduğu, bu gündemin AB içinde bazı reformları gerekli kıldığı, jeopolitik ortamın yarınını tahmin etmenin her geçen gün daha da zorlaştığı bir zamanda AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nı devraldı. Böyle bir konjonktürde AB Konseyi toplantılarına başkanlık edecek ve bu toplantıların gündemini belirleyecek Polonya'nın önünde, özellikle Birliğin motor güçleri Almanya ve Fransa'nın karşı karşıya bulunduğu siyasi ve ekonomik sıkıntılarla bezeli süreç göz önüne alındığında, önemli bir fırsat bulunuyor. Başarılı geçecek bir dönem başkanlığı, AB'nin itici gücü olma payesinin sadece Batı Avrupa merkezli, kurucu ülkeler tarafından taşınabileceği ön kabulünü de kırarak, Birliğin nispeten yeni üyeleri tarafından üstlenilebileceğinin de bir göstergesi olacak.

Tunç İbrahim CEYLAN
İKV Uzman Yardımcısı

AB Konseyi Danimarka Dönem Başkanlığı

Polonya'dan sonra dönem başkanlığını devralacak ve 1 Temmuz 2025 ile 31 Aralık 2025 arasında yürütecek olan Danimarka, bu görevi üye olduğu 1973 yılından beri sekizinci kez üstlenecek. Danimarka Dönem Başkanlığı iklim, güvenlik ve göçmen akını konularına odaklanacak. Buna ek olarak, Ukrayna meselesinin ve yeşil dönüşümün dönem başkanlığının önceliklerinden olması bekleniyor. Ayrıca Danimarka bu görevi icra ederken Birliğin uzun dönemli bütçesi olarak bilinen çok yıllı mali çerçevenin hazırlanmasına yönelik çalışmalar da yapılacak. Danimarka Dışişleri Bakanlığı'na göre dönem başkanlığı Danimarka için çok önemli ve büyük bir görev ve AB üzerinde etki bırakmak için de güzel bir fırsat.

Hatice Fulya TOPYILDIZ
İKV Uzman Yardımcısı

2. Seçim Gündemi

Almanya

23 Şubat 2025 tarihinde yapılacak Almanya'daki erken seçimler, yalnızca ülkenin değil AB'nin siyasi ve ekonomik geleceği için de kritik öneme sahip. Olaf Scholz liderliğindeki Trafik Işığı Koalisyonu'nun çöküşü, Almanya'nın yaşadığı çoklu krizler döneminde siyasi dönüm noktalarından biri olarak değerlendiriliyor.

2024 yılı boyunca, Trafik Işığı Koalisyonu özellikle mali politikalar ve borç freni kuralı konusunda görüş ayrılıkları yaşamıştı. Federal Anayasa Mahkemesinin 2023 yılında verdiği karar sonrası, hükümetin birçok icraatı için planlanan 60 milyar avroluk fon kesildi. Bu durum, koalisyon ortakları arasındaki ideolojik farklılıkları daha da derinleştirerek, koalisyona duyulan kamuoyu güvenini ciddi anlamda sarstı. 2024 sonunda, Sosyal Demokrat Parti'nin (SPD) anketlerde %15,6'ya gerilemesi ve Hür Demokrat Parti'nin (FDP) %4,3'le baraj altı kalma ihtimali, erken seçimlerin getirdiği politik atmosferi şekillendiriyor.

Erken seçimlerin favorisi olarak gösterilen Hıristiyan Demokrat Parti (CDU) lideri Friedrich Merz, sosyal yardımların kısıtlanması ve göç politikalarında sertleşme vaatleriyle dikkat çekiyor. Erken seçimlerden sonra kurulacak hükümetin anketlerde %33'e ulaşan CDU/CSU ile sosyal demokrat SPD arasında gerçekleşecek bir "Büyük Koalisyon" olma ihtimali kuvvetli. Aşırı sağı temsil eden AfD ise %18,1 oy oranıyla ikinci sırada yer alsa da radikal politikaları nedeniyle koalisyon ihtimalleri arasında bulunmuyor.

Seçim sonrası Alman hükümetinin enerji krizi, ekonomik durgunluk ve göç gibi önemli meselelerdeki yaklaşımı yalnızca Almanya içinde değil, AB ve Türkiye gibi önemli ortaklarıyla olan ilişkilerinde de belirleyici olacak. CDU'nun Türkiye ile stratejik ortaklığa vurgu yaparken tam üyelik konusundaki çekincelerini sürdüreceği tahmin ediliyor. SPD ise, demokrasi ve hukuk devleti ilkeleri üzerinden eleştirel bir diyalog çağrısını sürdürmeyi hedefliyor. Kısaca, erken seçimler Almanya'nın hem iç siyasette hem de AB düzeyindeki pozisyonunda yeni bir dönemin başlangıcına işaret ediyor.

Fırat AKAN
İKV Uzman Yardımcısı

Polonya

Polonya'da Mayıs 2025'te Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılması öngörülüyor. AB Konseyi eski Başkanı Donald Tusk, hâlihazırda Polonya Başbakanı olarak görev yapıyor. Tusk'ın partisi Sivil Koalisyon (*Civic Coalition*), iktidarı Ekim 2023'te yapılan seçimlerde mevcut Cumhurbaşkanı Andrzej Duda'nın ilgili göreve gelmeden önceki partisi Hukuk ve Adalet'ten almıştı. Dolayısıyla bu Cumhurbaşkanlığı seçimleri hükümet için referandum niteliğinde olacak ve hükümetin politikalarının halk tarafından desteklenip desteklenmediğini gösterecek. Cumhurbaşkanlığı görevini de Başbakan Donald Tusk'ın partisinden aday gösterilmesi beklenen Rafał Trzaskowski'nin kazanması durumunda Tusk hükümetinin eli oldukça rahatlayacak. Zira mevcut durumda Cumhurbaşkanı ve hükümetin arasındaki uyumsuzluk yasa değişikliklerinin veto edilmesi ve büyükelçi atamalarının bekletilmesi olarak icraata yansıyor.

Polonya'da gerçekleşecek seçimler, aynı zamanda ülkenin AB Konseyi Dönem Başkanlığı görevini üstlendiği bir zamana dek geldi. 2023 yılında da AB Konseyi İspanya Dönem Başkanlığı sırasında İspanya'da seçimler gerçekleşmişti ve ülkedeki seçim gündeminin AB Konseyi Dönem Başkanlığı performansını olumsuz etkileme ihtimali AB kamuoyunda önemli bir yer tutarak tartışılmıştı. Polonya için de benzeri bir senaryonun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği izlenecektir.

Tunç İbrahim CEYLAN
İKV Uzman Yardımcısı

Romanya

24 Kasım 2024 tarihinde Romanya'da genel ve Başbakanlık seçimleri gerçekleştirildi. Başbakanlık yarışına 13 aday katılırken, bağımsız ve aşırı sağcı Calin Georgescu oyların %23'ünü alarak birinci sırada yer aldı. Mevcut Başbakan ve Sosyal Demokrat Parti (PSD) adayı Marcel Ciolacu %19,15, merkez sağdaki Romanya'yı Kurtarma Birliği Partisi (USR) adayı Elena Lasconi ise %18 oy aldı. Hiçbir aday %50'ye ulaşamadığı için seçim ikinci tura kaldı.

Ciolacu, aşırı sağcı Georgescu'ya karşı geride kalması durumunda ikinci turdan çekileceğini duyurdu ve öngörüler doğrultusunda yarıştan çekildi. NATO ve AB üyesi Romanya'da aşırı sağ bir hükümetin ilk kez gündeme gelmesi dikkat çekerken, AB ve NATO karşıtı görüşleriyle bilinen Georgescu'ya seçimde hile yaptığı suçlamaları yöneltildi. Romanya Anayasa Mahkemesi, ilk tur oylarının yeniden sayılmasına karar verdi. Hile iddiaları, Rusya destekli sosyal medya hesaplarının Georgescu'nun içeriklerini yaydığına ilişkin şüphelere dayandırıldı. Romanya istihbaratı, bu iddiaları destekleyen kanıtlar bulduğunu açıkladı. Mahkeme, oyların geçerli olduğuna ve ikinci turun 8 Aralık'ta yapılacağına hükmetti. Ancak ikinci tur öncesinde seçimler iptal edilerek yeniden yapılması kararlaştırıldı.

Georgescu'nun Ukrayna'ya yardımların durdurulması gerektiği yönündeki söylemleri ve AB-NATO karşıtlığının AB'nin dikkatini çekmesi üzerine AB, Dijital Hizmetler Yasası (DSA) kapsamında *TikTok*'a denetimleri artırarak 24 Kasım 2024-31 Mart 2025 arasındaki seçimlere ilişkin verilerin saklanmasını talep etti. TikTok ise yasalara uyacağını ve yanıltıcı içeriklere karşı önlemler aldığını açıkladı.

AB ve NATO yanlısı partiler genel seçimlerde çoğunluğu elde ederken, 24 Aralık'ta PSD, PNL ve Demokratik Roman Macar Birliği (UDMR) tarafından Romanya'yı Kurtarma Birliği Partisi dışarıda bırakılarak koalisyon hükümeti kuruldu. Bu hükümet, Ciolacu'nun geçici Başbakan olarak atanmasının ardından, parlamentoda gerekli 233 oyun üzerinde bir destekle 240 oy alarak güvenoyu kazandı. Koalisyonda sekiz bakanlık PSD'ye, altı PNL'ye, iki bakanlık ise UDMR'ye teslim edildi. Cumhurbaşkanı Klaus Iohannis, koalisyona AB vizyonuna sahip çıkarak ülke istikrarını koruma görevini verdi.

28 Aralık'taki toplantıda, Cumhurbaşkanlığı seçim takviminin 2025'te planlanması kararlaştırıldı. Resmi onay beklenmekle birlikte, seçim tarihleri netleşmiş görünüyor: İlk tur 23 Mart'ta, ikinci tur 6 Nisan'da yapılacak. Bu seçimlerde PSD-PNL-UDMR koalisyonunun adayı Crin Antonescu, bağımsız Nicuşor Dan, liberal Elena Lasconi ve Calin Georgescu yarışacak. Ancak Georgescu'nun adaylığı üzerindeki meşruiyet tartışmaları sürüyor.

Melike SÖNMEZ
İKV Uzman Yardımcısı

Çekya

Çekya'da parlamento seçimleri Ekim 2025'te yapılacak. Anketlere göre Andrej Babiš liderliğindeki ANO Partisi seçimlerde %34,5 oy oranına ulaşarak, %14,5 oy alması beklenen muhafazakâr Başbakan Petr Fiala liderliğindeki iktidardaki Yurttaş Demokrat Partisi'nin (ECR) oldukça önüne geçecek. AB ile karşıt fikirlere sahip ve Ukrayna'ya destek konusunda şüpheci olan popülist milyarder Andrej Babiš'in Çekya seçimlerini kazanmasının, Macaristan Başbakanı Viktor Orbán ve Slovakya Başbakanı Robert Fico'nun da dâhil olduğu aşırı sağ ekseni güçlendirmesi bekleniyor.

Ahmet Emre USTA
İKV Uzmanı

Arnavutluk

2024 yılında AB üyeliği yolculuğunda önemli bir aşama kaydeden Arnavutluk, 15 Ekim 2024 tarihinde gerçekleşen Hükümetlerarası Konferans'la birlikte birinci fasıl kümesini müzakerelere açmıştı. Başbakan Edi Rama, ülkenin 2020'ler sonu itibarıyla müzakereleri başarıyla tamamlayıp AB üyeliğini hedeflediğini ifade etmişti. Başbakan Edi Rama'nın ülkede kuvvetli bir ivmeyle ilerleyen AB üyelik sürecini itici güç olarak kullanmak istiyor. Bunun yanında seçim kampanyasını da gençler üzerine kurgulamayı planlıyor.

Arnavutluk, çeşitli Avrupa ülkelerinde, Kuzey Amerika'da ve Avustralya'da önemli bir diasporaya sahip. 2025 yılında gerçekleşecek seçimlerde Arnavut diasporası için ilk kez çevrim içi seçmen kayıt sistemi kuruldu. Böylelikle yurt dışında yaşayan Arnavutluk vatandaşlarının da seçimlere daha yüksek oranlarda katılmasının önü açılmış oldu. Seçim sonuçlarına etki edebilecek seviyedeki bu etki, Arnavutluk seçimlerinin yanında da takip edilmesi gereken bir konu.

Tunç İbrahim CEYLAN
İKV Uzman Yardımcısı

Kosova

9 Şubat 2025 tarihinde Kosova seçimleri gerçekleşecek. AB'ye potansiyel bir aday olarak görülen ve bu doğrultuda Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan AB Genişleme Paketi'nde yer alan Kosova, 2008 yılında bağımsızlığını ilan etti ancak ülke iç siyasetindeki sorunların sona erdiğini söylemek zor. Ülkenin özellikle kuzey kesiminde yaşayan Sırp toplumuyla zaman zaman artış gösteren anlaşmazlıklar ve Sırbistan'la ilişkiler, Kosova'da hem iç hem de dış politikayı şekillendirmeye devam ediyor. Bu sorunların barışçıl bir şekilde diyalogla çözülmesi ise AB'nin hem Kosova hem de Sırbistan'ın önüne koyduğu bir koşul. Bunların dışında ekonomi ve kalkınma sorunları da ülke siyasetine yön veriyor.

22 Mart 2021 itibarıyla Kosova Başbakanı olarak görev yapmaya başlayan Albin Kurti'nin partisi Kendi Kaderini Tayin Hareketi'nin (*Self-Determination Movement*) seçimlerdeki performansı merakla bekleniyor. Daha ziyade milliyetçi bir retorik üzerinden seçim kampanyasını yürüten Kurti, oylarının düşmesi hâlinde muhalefet partileriyle koalisyon kurmak durumunda kalabilir. İktidar ve muhalefet partilerinin oyları arasında geçmiş dönemlere göre daha dengeli bir dağılım beklendiği ifade edilirken seçim sonuçları sonucunda kurulacak yeni hükümetin ülkenin AB süreci, dış politika meseleleri ve ekonomik sorunlara nasıl cevap vereceği takip edilecek.

Tunç İbrahim CEYLAN
İKV Uzman Yardımcısı

3. Trump'ın İkinci Dönemi Başlıyor

5 Kasım 2024 tarihinde seçimleri yeniden kazanan Donald Trump göreve 20 Ocak 2025 tarihinde resmî olarak başladı. Trump'ın koltuğu devralmasıyla beraber hem ABD'nin hem dünyanın geri kalanının yeni bir düzen içine gireceği öngörülüyor. Trump döneminin Joe Biden döneminden çok daha farklı geçeceği aşikâr. Göç politikalarından ticaret politikalarına kadar birçok alanda büyük değişimlerin yapılmasının hedeflendiği seçim gündemine oturmuştu. Seçimler tamamlandıktan sonra da bu yöndeki söylemler güçlenerek devam ediyor.

İlk olarak Trump'ın korumacı politika hedefi dikkat çekiyor. Trump yönetimi altındaki ABD'nin çok daha korumacı politikalar izleyeceği seçim öncesi yapılan söylemlerde de yerini bulmuştu. Trump'ın göreve başlamasıyla beraber korumacı politikaların ilk sinyalleri görülebilir. Örneğin, ABD-Çin ilişkilerinde özellikle gümrük vergisinin damga vuracağı anlaşılıyor. Trump göreve geldiğinde 3 trilyon dolar değerindeki tüm ABD mal ithalatına %10 ila %20 genel bir gümrük vergisi ve tüm Çin mallarına %60 gümrük vergisi uygulayacağını ifade etti. Trump'ın ayrıca, ilk yönetiminin Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'nın (NAFTA) yerini alması için müzakere ettiği ABD-Meksika-Kanada Anlaşması'nın altı yıllık incelemesinde agresif bir duruş sergilemesi bekleniyor.

Göç konusunda da Biden ile karşılaştırıldığında çok daha sert bir politika izleneceği görülüyor. Göç özelinde Trump, büyük toplama kampları, yüksek sayılarda sınır dışı etme, fazla sayıda yeni sınır görevlisi istihdam etme, askerî harcamaları sınır güvenliğine aktarma ve uyuşturucu kartelleri ve suç çetelerinin şüpheli üyelerini mahkeme duruşması olmaksızın sınır dışı etmek için 1798 tarihli Yabancı Düşmanlar Yasası'nı (*Alien Enemies Act*) uygulamak gibi sözler verdi. Tüm bunlarla birlikte Trump, göçmenlerinin mahkeme kararını bekleme süreçlerinde uygulanan "yakala ve serbest bırak (*catch-and-release*)" uygulamasını sonlandıracağını ve "Meksika'da Kal (*Remain in Mexico*)" politikasına da devam edeceğini söyledi. Görevi devralır devralmaz ilk icraatlarından biri de güney sınırlarında ulusal acil durum ilan etmek oldu.

Trump'ın hâlihazırda devam eden çatışmalara karşı alacağı tavır da büyük bir önem taşıyor. Trump hem Gazze-İsrail hem Ukrayna-Rusya çatışmalarının son bulmasını istiyor. Ama bunu isterken aklından geçen yol çatışmalarda tarafların ya da uluslararası diğer aktörlerinkinden farklı. Gazze-İsrail çatışmasında Biden yönetiminin tam zıttı bir yol izleyeceği ifade ediliyor. Biden yönetimi İsrail ordularının Gazze'den çıkmasını ve iki devlet çözümünü isterken, Trump'ın planının İsrail'e Filistinliler üzerinde daha büyük bir kontrol fırsatı vereceği anlaşılıyor. Biden yönetiminin Ukrayna-Rusya çatışmasında Ukrayna Başkanı Volodimir Zelenski'ye tam destek verirken Trump'ın Zelenski'yi suçlayıcı bir tavır aldığı görülüyor. Bu da Zelenski'nin zafer planlarını suya düşürebilir.

Sonuç olarak, Trump'ın küreselleşme yerine korumacı politikaları seçeceği anlaşılıyor. Göç konusunda da göç karşıtı sıkı politikaların gelmesinin eli kulağında olduğu görülüyor. Güncel çatışmalarda sözde bir "barış yanlısı" tavırdan bahsedilse de altında farklı sebeplerin yattığı kendini belli ediyor. Trump'ın ikinci dönemi tüm küresel aktörler için zorlu geçeceğe benziyor.

Deniz BAL
İKV Uzman Yardımcısı

4. Küresel Gündemi Belirleyen Çatışmalar

Orta Doğu bölgesi ve Rusya-Ukrayna hattı yıl boyunca devam eden çatışmaların merkezleri olmaya devam ederken başta Suriye olmak üzere dünya sahnesinde beklenmeyen gelişmeler yaşandı. Suriye'de Arap Baharı'ndan bu yana devam eden iç savaş 8 Aralık 2024'te HTŞ liderliğindeki muhalif grupların Şam'ı ele geçirmesi ve 24 yıllık Esad yönetiminin devrilmesi ile yeni bir döneme girdi. Suriye'nin geleceğine yönelik net bir tablo çizmek hâlen mümkün olmasa da dünyanın Suriye gündemi oldukça yoğunlaşmış durumda. Ürdün gibi ülkelerin girişimleriyle yapılan üst düzey toplantılarda barışçıl geçiş dönemi ve toprak bütünlüğünün korunarak Suriye'nin terörden arındırılması ortak uzlaşı sağlanan konuların başında geliyor. Türkiye de bölgedeki en önemli ülkelerden biri olarak AB ve ABD ile yoğun diplomasi trafiğini sürdürüyor. Rusya ve İran'ın bölgede güç kaybetmesi ise yeni bir dönemin habercisi olarak nitelendiriliyor. Rusya'nın Hmeymim ve Tartus'taki üslerini korumayı çalışırken, İran'ın Lübnan'a erişiminin azalacağı ve Hizbullah'ın daha da güç kaybedeceği öngörülüyor.

İsrail'in Gazze'de 7 Ekim 2023'ten bu yana saldırıları sürerken, Hamas ve Hizbullah'ın üst düzey liderlerine yapılan operasyonlar ile çatışmalar Güney Lübnan, Suriye ve İran'a kadar yayılmıştı. ABD girişimleriyle 27 Kasım 2024'te başlayan ateşkese rağmen Lübnan'da süren çatışmalar, Netanyahu'nun rehineler için bir anlaşma sağlayamaması ve UCM'den tarihi bir karar olan, Netanyahu ile Savunma Eski Bakanı Yoav Gallant için tutuklama kararı İsrail'e yönelik baskıyı artırmış durumda. Ancak İsrail bunlara rağmen ne Gazze'de ne de diğer bölgelerde durdurulabilmiş değil. Özellikle Suriye'deki saldırılar ilebölgede "yeni bir cephe" açtığını ve bir tampon bölge oluşturacağını açıklayan İsrail, 1967'deki Altı Gün Savaşı sırasında ele geçirdiği ve 1981'de ilhak ettiği Golan Tepeleri'nde yerleşimci sayısını arttırmaya yönelik "demografik gelişim" planını da onayladı. Bu, İsrail'in 1974 ateşkesini ihlal etmesi ve Suriye'deki kaosu toprak işgal etmek için kullanması olarak değerlendiriliyor. Suriye ve Lübnan gibi ülkelerde istikrarın tesis edilmesi ve Gazze'de ateşkesin sağlanması yalnızca bu ülkeler açısından değil bölgede İsrail'in "saldırgan" tutumunu durdurmak ve insani krizlerin önüne geçmek açısından da oldukça önemli hale gelmiş durumdaydı. Nihayetinde Katar'daki görüşmeler sonucunda 19 Ocak itibarıyla Gazze'de ateşkes ilan edildi. Bundan sonraki süreçte ateşkesin uzun süreli olup olmayacağı ve Gazze halkına toparlanma imkânı verilip verilmeyeceğinin görülmesi gerekiyor.

Sudan'da iktidarı ele geçirme amacıyla başlayan ordu ve Hızlı Destek Kuvvetleri (*Rapid Support Forces*-RSF) arasındaki iç savaş bir yılını doldurmak üzere. Çatışmalar nedeniyle yaklaşık 14 milyon insan evlerini terk etti, gruplar insani konvoy geçişlerini engelliyor, yardım kuruluşları güvenlik nedeniyle bölgeden çekilmeye başladı ve ülkenin altyapısı çökmek üzere. Uluslararası kuruluşlar beş bölgede açlık krizinin yaşandığını tespit ederken bunun 10 bölgeye yayılabileceği tahmin ediliyor. Çatışmaların yanı sıra salgın hastalıklardan ölenlerin sayısı da giderek artıyor. BM, savaşın yavaşlayacağına ilişkin bir işaret görmediğini belirtse de Türkiye tarafından yeni bir diplomatik girişimin başlatılması çabalarına Birleşik Arap Emirlikleri'nden (BAE) olumlu yanıt geldi. Bu yeni girişimin başarısı başta BAE olmak üzere diğer ülkelerden gelecek somut desteğe bağlı olacak.

Yemen ise Husilerin Gazze'deki Filistinlileri desteklemek amacıyla Kızıldeniz üzerinden İsrail bağlantılı gemilere saldırmasıyla ABD ve Birleşik Krallık'ın da dahil olduğu çatışmalara sahne oldu. Husilerin kaybettiği güce rağmen İsrail'e saldırılar düzenleyeceği iddia edilirken, ABD'nin Husi hedeflerine yönelik operasyonları da sürüyor. Bölgedeki

gerilim giderek artarken Yemen'deki insani kriz de derinleşmiş durumda. BM'ye göre ülke nüfusunun %80'inden fazlası yardıma muhtaç hâle geldi. Durum giderek kötüleşirken İsrail ordusundan da Yemen'de bulunan gruplarla yönelik tam ölçekli bir savaşa girişileceği açıklaması geldi. Bölgede gerilimin giderek artacağı tahmin ediliyor.

Rusya-Ukrayna cephesinde ise ciddi bir değişim yok. Ukrayna zaman zaman sürpriz saldırlar gerçekleştirse de Rusya ülkenin yaklaşık beşte birlik alanını kontrol etmeye devam ediyor. Batılı ülkelerin askeri desteği giderek artırması ve Ukrayna'ya uzun menzilli füzeleri kullanma yetkisi vermesi Rusya'nın nükleer silah kullanma söylemini de içeren sert tepkisi ile karşılaştı. Ancak bu gelişmeler sonucunda da ciddi bir çatışma ve değişim gözlemlenmedi. Bölgedeki dinamikleri yeniden belirleyecek olan başlıca etken ise 20 Ocak 2025 tarihinde Trump'ın ABD başkanlığını devralması olarak değerlendiriliyor.

Hatice Zeynep ŞEN
İKV Uzman Yardımcısı

5. Uluslararası İlişkilerde Asya

Donald Trump'ın ikinci kez ABD Başkanı olarak seçilmesi, şüphesiz 2025 yılında Asya'yı etkisi altına alacak. Donald Trump'ın Çin ile yeni bir ticaret savaşını ne kadar ileri götüreceği, Çin-Tayvan gerilimi, Kuzey Kore-Rusya yakınlaşması ve Güney Kore ile Japonya'da yaşanan siyasi karmaşaların 2025 yılında Asya bölgesine neler getireceği büyük bir merak konusu. Asya'da öne çıkan ülkelere ayrı ayrı göz atmak gerekirse:

Çin

ABD Başkanı Donald Trump'ın Çin mallarına en az %60 gümrük vergisi getirme tehdidi, 2025 yılının en dikkat çekici gelişmelerinden biri olmaya aday. Böyle bir gelişmenin gerçekleşmesi hâlinde Çin'in de ABD'ye misilleme yapması bekleniyor. Bu bağlamda 2025 yılı, ABD Başkanı Trump'ın ilk döneminde fitilini ateşlediği ticaret savaşının bir üst seviyeye taşınması anlamına gelebilir ve bu durum küresel ticareti doğrudan etkileyebilir.

Tayvan

ABD'nin Tayvan konusundaki genel politikası, adanın savunmasını güçlendirerek Çin'i Tavyan'a saldırmaktan ve açık güvenlik garantileri vermeden Tayvan'ı bağımsızlık ilan etmekten caydırma üzerine oldu. Ancak Tayvan'ın yeni Cumhurbaşkanı Lai Ching-te, Çin konusunda seleflerinden daha muhalif bir tutum sergiliyor. Bununla beraber Çin, Tayvan'ın hava sahası ihlallerini ve ada çevresindeki agresif tatbikatlarını artırdı. Başkan Trump'ın daha önceki döneminde, Tayvan'ı "ABD'nin cömertliğinden bedava yararlanmakla suçladığı" biliniyor. Bu bağlamda Çin, ikinci Donald Trump döneminde, ABD'nin Tayvan konusundaki kararlılığının zayıfladığını hissederse adaya yönelik daha agresif politikalar izleyebilir. Ancak Donald Trump'ın Tayvan konusundaki yaklaşımının nasıl olacağı belirsizliğini koruyor.

Kuzey Kore

Kuzey Kore Ulusal Lideri Kim Jong-Un'un her zamankinden daha agresif bir dış politika izlediği görülüyor. Nitekim Jong-Un, kendi ülkesinin askerlerini Rusya için savaşmaya gönderirken, bir yandan da nükleer silah programını geliştirmeye devam ediyor. Bahse konu Rusya-Kuzey Kore ortaklığında, Rusya'nın nükleer silah geliştirme konusunda Jong-Un'a destek verdiği iddia ediliyor. Bu bağlamda 2025 yılında daha da ilerleyen Rusya-Kuzey Kore ilişkileri ve daha agresif bir Kuzey Kore görülmesi muhtemel.

Güney Kore

Aralık 2024'te Güney Kore Devlet Başkanı Yoon Suk Yeol sıkıyönetim ilan etti, altı saat sonra geri adım atmak zorunda kaldı ve kitlesel sokak protestoları karşısında parlamento tarafından görevden alındı. Güney Kore siyasi tarihi için eşi benzeri görülmemiş bu gelişmeler, ülke demokrasisinin nereye gittiği konusunda soru işaretleri yarattı. Güney Kore'de yaşanan iç siyasi sorunlar, Kuzey Kore'nin Rusya ile olan ilişkilerini giderek artırdığı ve Donald Trump'ın ikinci kez ABD Başkanı olarak seçildiği bir döneme denk geldi. ABD Başkanı Trump, bir önceki döneminde Kuzey Kore Ulusal Lideri Kim Jong-Un ile diplomatik temaslarda bulunmuştu. 2025 yılında Güney Kore'deki lider değişikliği, ABD'ye yakın duran Başkan Yeol yönetimine kıyasla Çin'e daha ılımlı bir yönetimin oluşmasıyla sonuçlanabilir.

Japonya

Japonya'da 27 Ekim 2024 tarihinde gerçekleştirilen erken seçimlerin ardından Başbakan Shigeru Ishiba liderliğinde iktidardaki Liberal Demokrat Parti (LDP), 15 yıl sonra ilk kez alt meclisteki çoğunluğunu kaybetti ve LDP-Komeito koalisyonunda yaşanan bu güç kaybı ülkede eşi benzeri görülmemiş bir siyasi istikrarsızlık dönemini başlattı. 2025 yılında bu istikrarsızlık döneminin devam etmesi olası görünüyor.

Ahmet Emre USTA
İKV Uzmanı

6. AB Tarımının Geleceği: Von der Leyen'in Yeni Tarım Vizyonu

AB, Yeşil Mutabakat kapsamındaki politika girişimlerinin çiftçiler üzerinde yarattığı baskı nedeniyle patlak veren çiftçi protestolarıyla uzun bir süredir meşgul durumda. Çiftçi protestoları, Ursula von der Leyen'i bir önceki başkanlık döneminde en zorlayan alanlardan biri olmuştu. Çiftçilere önemli vaatlerin verildiği ve bu konuda birtakım değerli girişimlerin hayata geçirildiği yeni başkanlık dönemi ise AB'nin çiftçilerle yaşadığı sorunları çözebileceğine dair umut veriyor. Komisyon Başkanı tarım sektöründeki paydaşları bir araya getiren bir Tarım Üzerine Stratejik Diyalog yürüttü. Bunun sonucunda 4 Eylül 2024'te bir öneriler raporu hazırlanarak von der Leyen'e sunuldu. Raporda yer alan önerilere dayanarak von der Leyen'in Komisyon başkanlığının ilk 100 günü içerisinde Tarım ve Gıda Vizyonu (*Vision for Agriculture and Food*) ortaya koyulacak.

Tarım ve Gıda Vizyonu'nun temelde tarım sektörünün rekabet edebilirliğinin yeşil politikalarla uyumlu olacak şekilde korunması amaçlanıyor. Raporda sunulan ve stratejik vizyona yol gösterecek önerilere göre ilk olarak Ortak Tarım Politikası'nın (OTP) daha rekabet edebilir ve sürdürülebilir bir hâle getirilmesi ve bu süreçte çiftçilerin tarım ve gıda zincirindeki pozisyonunun güçlendirilmesi gerekiyor. Çiftçilerin ticarette, uluslararası standartlarda, finansmana erişimde daha fazla söz sahibi olması tavsiye ediliyor. Bunlara ek olarak hayvan refahına ilişkin hem üretici hem de tüketici farkındalığının artırılmasının gerekliliği vurgulanıyor. AB'nin tarım ve gıda zincirinde karşılaşılabilecek risklere karşı hazırlıklı olması gerekiyor, bu nedenle kriz yönetimi mekanizmalarının geliştirilmesi ve çeşitli risklere daha dayanıklı tarım uygulamalarının teşvik edilmesi öneriliyor. Tarım işçilerinin haklarının korunmasının yanı sıra tarım sektöründe kapsayıcılık ve çeşitliliğin de korunması elzem olarak görülüyor. Son olarak ise sektör paydaşlarının bilgiye ve yetenek geliştirme olanaklarına erişiminin kolaylaştırılması tavsiye ediliyor. Bunun tarım sektörünün dijital dönüşümünü de destekleyeceği öngörülüyor.

Von der Leyen'in Komisyon başkanlığının ilk 100 günü içerisinde ortaya koyacağı yeni politika girişimlerinin çiftçileri AB kurumları ile barıştırmanın yanı sıra AB'nin gıda güvenliğini güvence altına alması ve sürdürülebilirlik politikalarının devamlılığını

tehlikeye atmaması gerekiyor. Yine de her ne kadar oluşturulacak yeni vizyon stratejik diyaloğa dayandırılsa da çiftçilerin yeni politikaları memnuniyetle karşılayıp karşılamayacağı kestirilemiyor.

Aygen TORUN
İKV Uzman Yardımcısı

7. AB'de Göç Politikalarının Geleceği

AB'de uzun yıllardır ortak bir karar mekanizması oluşturma konusunda zorluk çekilen alanların başında gelen göç ve iltica konusundaki en kapsamlı düzenleme olan Yeni İltica ve Göç Paktı 14 Mayıs 2024 tarihinde AB Konseyinde onaylanmıştı. Toplamda 10 yasal düzenlemeden oluşan Pakt, iltica prosedürlerini oldukça sıkılaştırma ve hızlandırmayı, süreci AB'nin dış sınırlarında gerçekleştirmeyi ve AB genelinde sığınmacı sayısını azaltmayı hedefliyor. Ayrıca sığınmacıların ilk ulaştığı ve aşırı yükten şikâyet eden ülkeler için de bir çeşit "zorunlu dayanışma" sistemi öngören Pakt, ülkesine göçmen kabul etmek istemeyen ülkelere karşı belli yükümlülükler de öngörüyor. Bir "kriz durumu" ortaya çıkması hâlinde 27 ülkenin birlikte karar alması gerekiyor. Pakta destek verenler, sertleştirilen kurallarla birlikte uzun vadede AB'ye göçün sınırlandırılabileceği görüşünde iken karşı çıkanlar ikiye ayrılıyor. Bunlardan ilki Paktın insani kaygılarla sığınma hakkının temelden sarsılabileceği bir uygulamanın öncüsü olabileceğini düşünenler olurken ikinci grup ise Macaristan, Polonya gibi krizlerden başlıca etkilenmiş ülkelerin "kota sistemi" ve sığınmacıların geri gönderilmelerine karşın getirilen bazı yükümlülüklere karşı çıkmasından kaynaklanıyor. Macaristan ve Polonya, Paktı uygulamama konusunda hâlen ısrarcı iken bu ülkelere temmuz ayında hükümet değişikliği yaşayan Hollanda da eklenmiş durumda. Hollanda'da yeni seçilen hükümetin koalisyon anlaşmasında, AB'nin sığınma ve göç politikasından çekilme maddesinin Komisyona sunulacağı ifadesi yer alıyor. Öte yandan 2024 seçimleriyle yeniden şekillenen AP'de, Avrupa için Vatanseverler grubu Pakta şiddetle karşı çıkmaya devam ediyor. Macaristan Dönem Başkanlığı'nın üst gündem maddelerinde yer alan ve Brüksel ile şiddetli ayrışmalara neden olan göç meselesi, dönem başkanlığını Polonya'nın devralması ile devam edecek görünüyor. AB'de hâlen "yumuşak karın" olan göç meselesinde yeni Pakt, Brüksel için tarihi bir adım olarak değerlendirilirken, karşı çıkan ülkelere etkili bir yanıt verilmemesi ayrışmaları derinleştirecek görünümü veriyor.

Hatice Zeynep ŞEN
İKV Uzman Yardımcısı

8. İklim Eylemi ve COP30

BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Konferansı'nın 30'uncusu COP30, Brezilya'nın Belém şehrinde gerçekleştirilecek. Bir kısmı Brezilya topraklarında yer alan Amazon Ormanları nedeniyle bu zirvenin ana konusunun doğanın korunması olması bekleniyor. Bu nedenle biyoçeşitlilik kaybı, çevre kirliliği, ormansızlaşmayla mücadele gibi konuların öne çıkabileceğini söylemek mümkün.

COP29'da uzlaşma sağlanamayan bazı konular da COP30'a ertelenebilir. COP29'da fosil yakıtlardan aşamalı olarak çıkış yapılması konusundaki uzlaşıda ilerleme kaydedilmedi. O nedenle bu konunun COP30'da tekrar tartışılması bekleniyor. Buna ek olarak sözleşmeye taraf ülkeler önümüzdeki şubat ayında yeni ulusal katkı beyanlarını sekreteryaya sunacak. COP30'da bu planların küresel emisyon azaltımı hedeflerine ne derece katkı yapacağı konusu da tartışılması muhtemel konular arasında. Brezilya ve Kolombiya'nın bir süredir

kritik mineraller tedarik zincirine ilişkin bir anlaşma üzerinde çalıştığı biliniyor. Bu iki ülkenin yeni bir bağlayıcı kritik mineraller anlaşmasını COP30'da taraf ülkelere teklif edeceği düşünülüyor.

Küresel iklim eylemini önümüzdeki yılda en çok etkileyecek gelişmelerden birisi Donald Trump'ın ABD başkanlığını ve bununla birlikte ABD uluslararası iklim eyleminin kontrolünü devralması olacak. ABD gibi dünya siyasetinde etkili bir ülkenin kendi iklim politikaları konusunda aldığı kararlar diğer ülkelere de hem olumlu hem olumsuz anlamda yol gösterici oluyor. İklim şüphecisi olduğu ve ABD'yi uluslararası iklim anlaşmalarından çekmeyi planladığı hâlihazırda bilinen Trump'ın iklim eylemini önceliklendirmede isteksiz veya bu tür politikalara tümüyle karşı olan liderlere olumsuz örnek teşkil edebileceği düşünülüyor. ABD'nin ulusal iklim eylemine ilişkin sözleşme ve zirvelerden çekilmesinin yaratacağı liderlik boşluğunu ise AB'nin doldurması bekleniyor.

Aygen TORUN
İKV Uzman Yardımcısı

9. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Dünya genelinde toplumsal cinsiyet eşitliği açısından hem kazanımların hem kayıpların devam edeceği tahmin ediliyor. Dünyanın bir yanında Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nun 30'uncu yılı için kutlama planları yapılırken diğer tarafta kadınlar ve kız çocuklarının toplum içerisinde konuşma hakları ellerinden alınıyor. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin iyi yöne gitmemesi hangi ülkeden hangi kıtadan baktığınıza göre büyük değişiklik gösteriyor. Dolasıyla ilerlemeden bahsederken genel bir yorumda bulunmak imkânsız olsa da, özellikle ABD'de Başkan Trump'ın iktidara gelmesi ve yemin töreni sonrasında imzaladığı ilk kararlardan birinin toplumsal cinsiyet ile ilgili olmasının tüm dünyada toplumsal cinsiyet eşitliği için kötü haber olduğu söylenebilir. Söz konusu kararnamenin konusu ise şöyle: "Kadınları toplumsal cinsiyet ideolojisi aşırıcılığına karşı savunmak ve federal hükümette biyolojik gerçekliği yeniden tesis etmek". ABD2nin küresel etkileridikkate alınırsa, Trump yönetiminin kadınların kürtaj hakkı gibi konular da dahil olmak üzere kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından kısıtlayıcı bir dönem olacağı öngörülebilir.

AB'ya bakarsak, geride bıraktığımız yılda AB genelinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilerleme kat ettiğini görüyoruz. Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü tarafından yayımlanan 2024 yılı Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi'nde AB 100 üzerinden yapılan değerlendirmede 71 puan aldı. Bu durum AB'nin 2023 yılına göre 0,8 puan ve 2010 yılından bu yana 7,9 puan bir ilerleme kaydettiğini yansıttı. 71 yüksek bir puan gibi gözükse de eşitliğin sağlandığı anlamına gelmiyor. Aksine eşitlik için hâlâ AB'nin de önünde uzun bir yol olduğunu gösteriyor. Bu da AB'de toplumsal cinsiyet eşitliğinin de yakından takip edilmesinin önemini bir kez daha ortaya koyuyor. Bu takip sadece AB'nin ilerlemesini kontrol için değil, toplumsal cinsiyet eşitliğinin AB'den kötü durumda olduğu ülkelerin AB'yi örnek olarak alabilmesi açısından da takip edilmeli. Ek olarak, 2025 yılı AB'nin 5 yıllık Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi'nin de son yılı. Bu stratejinin ne kadar etkili olduğu, stratejinin eksikleri ve gelecek stratejinin nasıl olacağı da bu yıl yakından takip edilmesi gereken gelişmeler arasında yer alıyor. Özellikle sağ ve aşırı sağın AP'de ağırlıklarını artırdıkları bu dönemde AB'nin toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ne yöne ilerleyeceği büyük bir önem taşıyor.

Bu yıl Dördüncü Dünya Kadın Konferansı ve Pekin Deklarasyonu'nun 30'uncu yılı olacak. Bu kapsamda 69'uncu Kadının Statüsü Komisyonu oturumu BM Genel Merkezi New

York'ta gerçekleşecek. Üye ülkelerin temsilcileri, BM kurumları ve STK'lar bu toplantıya katılım gösterecek. Oturumun ana odağı, Pekin Deklarasyonu'nun uygulanmasının gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi olacak. Deklarasyonun uygulanmasını ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını ve kadınların güçlendirilmesini etkileyen mevcut zorlukları ve Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi'nin tam olarak gerçekleştirilmesine katkısının değerlendirilmesi kapsam dâhilinde olacak.

Tüm bunlar iyi bir senaryo gibi gözükse de Ağustos 2021'den beri Taliban, Afganistan'da kadınların ve kız çocuklarının eğitime erişimini sistematik olarak ortadan kaldırarak giderek daha da katı kısıtlamalar uyguladı. Kız çocukları ilk olarak Mart 2022'de ortaokullardan yasaklandı, ardından aynı yılın aralık ayında üniversitelerden uzaklaştırıldı. Bu kısıtlamalar sadece eğitimde değil toplumsal alanın her yerinde giderek artıyor. Küresel aktörler sadece dünyanın bir kısmı için değil genelde toplumsal cinsiyet eşitliğini yakalamayı hedeflemeli. Dolayısıyla, 2025 yılında da küresel aktörlere toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için büyük bir sorumluluk düşüyor.

Deniz BAL
İKV Uzman Yardımcısı

10. BM'nin 80'inci Yılı: Reform Beklentileri ve Dünya Barışının Sağlanması

BM'nin reforme edilmesine yönelik tartışmalar uzun yıllardır süregelmekte. 2024 yılında ilgili konuya ilişkin önemli gelişmeler yaşandı. Dünya liderleri, 22 Eylül 2024 tarihinde, uluslararası iş birliğini bugünün gerçeklerine ve yarının zorluklarına uygun hâle getirmek amacıyla iklim değişikliği, yapay zekâ, çatışmalar, eşitsizlik ve yoksulluk gibi konuları ele alan "Gelecek Paktı"nı kabul etti. BM'nin küresel yönetişim yapılarının dönüştürülmesi, Paktın önemli bir hedefi olarak dikkat çekti. BM Genel Sekreteri António Guterres, Paktın kabul edildiği zirvede yaptığı konuşmada, BM'nin barış ve güvenlik, küresel yönetişim ve finansal sistemler gibi alanlarda reform yapması gerektiğini vurguladı. Liderlerden gelen reform çağrıları ise 24 Eylül 2024 tarihinde gerçekleşen BM Genel Kuruluna damgasını vurdu. BM Genel Sekreteri António Guterres; BM Güvenlik Konseyi'nin (BMGK) İkinci Dünya Savaşı sonrası yapısının günümüz koşullarını karşılamadığını belirtti. Afrika'nın BMGK'da daimî temsil hakkına sahip olmamasını eleştirdi. Finansal mimaride reform ve çok taraflı sistemin yenilenmesi gerektiğini vurguladı ve "reform olmazsa parçalanma kaçınılmaz" uyarısında bulundu. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, BM'nin kuruluş misyonunu yerine getiremediğini belirterek "Dünya Beşten Büyüktür" söylemini yineledi. Brezilya Devlet Başkanı Lula da Silva, BM Şartı'nın güncellenmesi ve veto yetkilerinin yeniden düzenlenmesi gerektiğini söyledi. Hindistan Başbakanı Narendra Modi, küresel barış ve kalkınma için BM'de reformun şart olduğunu ifade etti. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, uluslararası sistemin adaletsiz olduğunu ve yeni bir düzen gerektiğini vurguladı. Bütün bunlara ek olarak Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 12 ülke, 26 Eylül 2024'te, BM Güvenlik Konseyi'nin reformu için ortak bir açıklama yayımladı. Açıklamada, BM Güvenlik Konseyi'nin daha kapsayıcı, şeffaf ve hesap verebilir hâle getirilmesi çağrısı yapıldı.

BM'nin en önemli organı BMGK, Gazze ve Ukrayna'daki çatışmalar karşısında 2024 yılında da anlamlı bir adım atamadı. ABD ve Rusya'nın konseyin beş daimî üyesinden ikisi olarak sahip oldukları veto yetkisini kendi çıkarlarına göre sürekli kullanmaları, Konseyin bu acil krizlere etkili bir şekilde yanıt vermesini engelledi. Bu bağlamda 2025 yılında başka alanlarda ilerlemeler kaydedilse bile, özellikle güvenlikle bağlantılı konularda BM

reformuna ilişkin ciddi adımların atılması olası görünmüyor. Nitekim BMGK'nın yapısının değişmesi için oy birliği gerekiyor ve bu kural herhangi bir ciddi reform çabasını imkânsız hâle getiriyor.

Ahmet Emre USTA
İKV Uzmanı

11. Küresel Ekonomide 2025 Senaryoları

2024, ekonomilerin üzerinde COVID-19 salgını ve Rusya-Ukrayna savaşının etkilerinin sürdüğü bir yıl olarak karşımıza çıkıyor. Bu zorlukların sonucunda devletlerin mücadele etmesi gereken en büyük sorun ise enflasyon. Enflasyon birkaç yıldır hem AB'nin hem de Türkiye'nin en önemli gündem maddelerinden bir tanesi. 2024 yılında Avrupa'da iyileşmeye başlayan enflasyon oranının 2025 yılında iyice dengelenmesi beklenirken, Türkiye'deki enflasyon için 2025 yılının son derece kritik olduğu görülüyor. AB ekonomisinin 2025 yılı için anahtar kelimeleri rekabetçilik, inovasyon ve verimlilik olacak. Birlik rekabetçiliğini artırmak için Yeni Rekabetçilik Anlaşması'na yönelik çalışmalarını hızlandıracak ve küresel ekonomideki konumunu sağlamlaştırmak için çaba gösterecek. Buna ek olarak finansmana ihtiyacı olan özellikle teknoloji alanında faaliyet gösteren işletmeleri desteklemek amacıyla Sermaye Piyasaları Birliği'ni kurmaya yönelik politikalarına hız verecek. Sonuçta AB'nin uzun dönemli hedefi olan "ham madde ve dijital teknoloji alanlarında dışa bağımlılığını azaltma" yönünde hareket edeceği tahmin ediliyor. Bunun yanında Almanya'da otomotiv imalatı sektöründe fabrikaların kapanması ve iş gücü sorunun Birlik politikalarında etkili olması bekleniyor.

Donald Trump'ın 2025 yılında ABD Başkanı olarak göreve yeniden başlayacak olması da küresel ekonominin en belirleyici unsurlarından biri olacak. ABD Başkanlığı görevini üstlenecek olan Trump'ın tekrar korumacı politikalar izlemesi ancak bu sefer sadece Çin'e değil, Avrupa ve Kanada'ya da savaş açması bekleniyor. Bununla beraber, tahminlere göre ABD ekonomisi istikrarlı bir şekilde büyümeye devam edecek.

2025 yılı için küresel çapta yapılan öngörülere göre jeopolitik riskler ve ekonomik belirsizlikler etkisini sürdürmeye devam edecek, bunun yanında ekonomiler "sürekli ancak sıradan" şekilde büyüyecek. Ek olarak, savunma harcamalarının, korumacı ticaret politikalarının ve göçün 2025 yılında ekonomi politikalarında belirleyici olması bekleniyor.

Hatice Fulya TOPYILDIZ
İKV Uzman Yardımcısı

12. Küresel Pandemi Anlaşması

COVID-19, hiçbir hükümet veya kurumun gelecekteki pandemi tehdidini tek başına ele alamayacağını gösterdi. Bulaşıcı hastalıkların arttığı ve virüslerin sınırları aştığı bir dünyada, gelecekteki küresel sağlık tehditleriyle mücadele etmek için daha hazırlıklı ve daha dirençli olmak hayati önem taşıyor. Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) üye ülkeler, insanları, toplumları ve ülkeleri gelecekteki pandemilere karşı daha iyi korumayı amaçlayan yeni bir küresel araç üzerinde birlikte çalışıyor.

Şu anda DSÖ üye ülkeleri tarafından müzakere edilen ve anlaşma olarak da adlandırılan belge, küresel düzeyde gelecekteki pandemilerin önlenmesini, hazırlıklı olunmasını ve bunlara müdahaleyi geliştirmeyi amaçlıyor. Sürekli ve uzun vadeli siyasi kararlılığın sağlanması, net süreçler ve görevlerin tanımlanması büyük önem taşıyor. Her düzeyde

uzun vadeli kamu ve özel sektör desteğinin güvence altına alınması, "tüm hükümet" ve "tüm toplum" yaklaşımlarının teşvik edilmesi gerekiyor. Ayrıca, sağlık konularının araştırma, yenilik, finansman ve ulaşım gibi ilgili tüm politika alanlarına entegre edilmesi, hedeflere ulaşmada kilit bir rol oynuyor. Bu yaklaşımla, siyasi katılımın ve küresel kapsayıcılığın artırılması, belirlenmiş ilkelere, önceliklere ve hedeflere dayalı bir çerçevenin oluşturulması hedefleniyor. Aynı zamanda, gelecekteki pandemilere karşı ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde direncin artırılması ve mücadele kapasitesinin güçlendirilmesi amaçlanıyor. Kaliteli tıbbi karşı önlemlere, örneğin aşılar, terapötikler ve teşhis araçlarına erişimde eşitliğin sağlanması, bu sürecin önemli bir parçası. Buna ek olarak, izleme verilerinin, genetik bilgilerin, biyolojik örneklerin, teknolojinin ve bunlara ilişkin faydaların paylaşımı teşvik ediliyor. İnsan, hayvan ve gezegen sağlığını bir bütün olarak ele alan Tek Sağlık yaklaşımı ise bu hedeflerin temelinde yer alıyor.

Bu anlaşma, tüm ülkelerin kritik küresel sağlık konularında birlikte çalışabileceği en kapsayıcı ve en deneyimli uluslararası organ olan DSÖ'nün 194 üye ülkesinin delegasyonları tarafından müzakere ediliyor. Sivil toplum, uluslararası örgütler ve ilgili Birleşmiş Milletler kurumlarıyla geniş ve kapsamlı bir iş birliği içinde çalışılmakta.

Bared ÇİL
İKV Uzman Yardımcısı

13. Dijital Dünya

5G teknolojisi, 2025'te geniş bir yaygınlığa ulaşarak daha hızlı, daha güvenilir bir internet deneyimi sunması bekleniyor. Bu teknoloji, akıllı şehirler, otonom araçlar ve nesnelerin interneti gibi alanlarda büyük bir dönüşüm yaratacak. 6G ise, henüz erken aşamada olsa da araştırmalar hızla ilerliyor. 2030 civarında devreye girmesi beklenen 6G, 5G'den çok daha yüksek veri hızları, çok daha düşük gecikme süreleri ve daha geniş kapsama alanı vaat ediyor. Bu, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik uygulamalarını daha da gelişmiş hale getirecek ve otonom sistemlerin daha verimli çalışmasına olanak sağlayacak.

Yapay zekâ, 2025'te insan yaşamının her alanına daha fazla nüfuz edecek. Sağlık hizmetlerinde, kişiselleştirilmiş tedavi planları ve önleyici tıp yaklaşımları için kullanılacak. Endüstride, üretim süreçlerini optimize edecek ve akıllı algoritmalarla verimliliği artıracak. Ayrıca, yapay zekâ destekli sistemler, günlük hayatı kolaylaştıran ve daha insancıl etkileşimler sunan robotlar ve sanal asistanlarla daha da yaygınlaşacak.

Otonom araçlar, 2025'te önemli ölçüde ilerleme kaydedecek. Otonom sistemler sadece kara ulaşımında değil, hava ve deniz taşımacılığında da devrim yaratabilir. Denizcilik sektöründe, otonom gemiler ticari kullanım için test aşamalarını sürdürüyor. Böylece bu gemiler, yük taşımacılığını daha güvenli, daha verimli ve daha çevre dostu hale getirecek. Fabrikalarda ise otonom robotlar ve makineler, üretim hatlarını daha esnek ve verimli hale getirecek. Bu sistemler, insan işçilerle iş birliği içinde çalışarak, tehlikeli veya monoton görevleri üstlenecek, böylece iş güvenliği artacak ve insanlar daha yaratıcı ve stratejik roller üstlenebilecek.

Kuantum bilişim, 2025'e kadar laboratuvar çalışmalarından çıkıp ticari kullanıma daha yakın hale gelecek. Kuantum bilgisayarların kriptografi, ilaç geliştirme ve malzeme bilimi gibi alanlarda çözülemeyen sorunları çözmesi bekleniyor. Bu teknoloji, veri güvenliğini de tehdit edebilirken, aynı zamanda yeni güvenlik protokollerinin gelişimini de hızlandırabilir.

2025'te uluslar, veri gizliliği ve ekonomik bağımsızlık için daha fazla dijital egemenlik uygulamalarına başvuracak. Yerel veri depolama yasaları ve teknoloji milliyetçiliği gibi konular daha da önem kazanacak. Ülkeler, büyük teknoloji şirketlerinin hakimiyetine karşı daha sert düzenlemeler getirerek kendi dijital altyapılarını ve teknolojilerini geliştirmeye odaklanacak. Bu, siber güvenlik ve veri yerelleştirme politikalarında önemli değişikliklere yol açabilir.

Bared ÇİL
İKV Uzman Yardımcısı

14. G20 Güney Afrika Dönem Başkanlığı

2024 G20 Liderler Zirvesi, Brezilya'nın Dönem Başkanlığı'nda "Adil Bir Dünya ve Sürdürülebilir Bir Gezegen İnşa Etmek" ana temasıyla 18-19 Kasım 2024'te Rio de Janeiro'da gerçekleşti. Liderler Zirvesi'nin tamamlanmasının ardından kapanış oturumu gerçekleştirilerek dönem başkanlığı Brezilya'dan Güney Afrika Cumhuriyeti'ne devredildi.

Dönem başkanlığının devralınmasının ardından Cape Town'da gerçekleşen basın toplantısında açıklama yapan Güney Afrika Cumhurbaşkanı Cyril Ramaphosa, bu gelişmenin önemini vurgulamak için bu dönem başkanlığının, bir Afrika ülkesinin G20'ye başkanlık ettiği ilk dönem olacağını ifade etti. Yürütecekleri G20 Dönem Başkanlığı'nın temasının "dayanışma, eşitlik ve sürdürebilirlik" olacağını belirterek önceki dönem başkanlıklarının çalışmalarının temel alınacağını da ekledi. Bu gelişmenin Afrika için çok önemli bir fırsat olduğunu vurgulayan Cumhurbaşkanı Ramaphosa, dönem başkanlığı süresince Afrika'nın ve Küresel Güney'in kalkınma önceliklerinin gündeme gelmesi için çaba göstereceklerini belirtti.

"Küresel yönetişim" kavramına katkı sağlamak ve iş birliğini kuvvetlendirmek için liderler, G20 Liderler Zirvesi kapsamında her yıl bir araya geliyor. Bu sebeple kalkınma, yoksulluk ve iklim sorunlarıyla boğuşan bir kıtadan yeni dönem başkanı bir ülkenin çıkması son derece önemli bir gelişme. Afrika Birliği'nin 2023 yılında Daimî Üye olması da göz önünde bulundurulduğunda Küresel Güney'in perspektifinin dünya siyasetinde daha etkili bir hâle geleceği öngörülüyor.

G20 Liderler Zirvesi 2025 yılının kasım ayında Johannesburg'da gerçekleşecek ve dönem başkanlığı ABD'ye devredilecek.

Hatice Fulya TOPYILDIZ
İKV Uzman Yardımcısı

15. AB Genişleme Tartışmaları ve Türkiye

Genişleme tartışmalarının öne çıkan bir platformu olarak görülen 2024 Batı Balkanlar Zirvesi 18 Aralık 2024'te gerçekleşti. AB adayı Arnavutluk, Bosna Hersek, Kuzey Makedonya, Kosova, Karadağ, Sırbistan şeklindeki altı ülke ile AB arasında imzalanan Brüksel Bildirisi ile sonuçlanan Zirvenin başlıca öne çıkan temaları iş birliği ve Avrupa değerleri, jeopolitik gereklilikler, göç ve güvenlik, AB bütünleşme süreci ve ekonomik kalkınma oldu. Zirve bildirisinde AB ile söz konusu altı Batı Balkan ülkesinin üyelik perspektiflerinin tazelenmesi ile AB bütünleşme sürecinin ivme kazandırılması amacıyla daha fazla iş birliği yapılması motivasyonu tekrarlandı. Üyelik perspektifi olduğu kadar stratejik ortaklık kavramının da öne çıktığı ana çerçevede başlıca şunlar kaydedildi:

- Batı Balkan ülkeleri ile iş birliğinin önemi ile demokrasi, temel haklar, hukukun üstünlüğü, cinsiyet eşitliği, ifade özgürlüğü gibi Avrupa değerlerinin önemi

- Avrupa'nın birlik ve beraberlik içinde ortak dış ve güvenlik politikalarına duyduğu ihtiyaç,
- Önemli bir öncelik olarak düzensiz göç, insan kaçakçılığı ve organize suçlarla mücadele,
- Batı Balkan ülkelerinin Avrupa Birliği ile entegrasyon sürecinde kat ettikleri yol takdir edilmesi ve AB ile uyumlulaşmanın vatandaşlara somut faydalar sunduğu,
- AB'nin bölgedeki ekonomik büyümeyi destekleyen en büyük bağışçı olduğu vurgulanıyor.

Zirve çıktısı olan Brüksel Bildirisi metninde sayılan Batı Balkan ülkelerinin, Rusya'nın saldırganlığa yönelik ekonomik yaptırımların AB tarafından yumuşak güç olarak kullanılmasına verilen destek takdir edilerek devamlılığının sağlanması konusunda öneriler sık sık tekrarlandı. Yine bölgesel bağlamda tehdit sayılan düzensiz göç ve terörizm ile mücadelede Batı Balkan ülkelerinin iş birliğinin vazgeçilmez olduğu vurgulandı.

Bu doğrultuda, zirve çıktıları ve zirve bildirisine ek olarak sunulan öneriler göz önüne alındığında aday ülke olarak Türkiye'nin AB katılım süreci bağlamında bazı değerlendirmeler yapılabilir. Batı Balkanlar konusunda Brüksel Bildirisi ile duruşunu netleştiren AB, kullandığı yapıcı ve cesaret verici ifadelerle karşılıklı pozitif bir gündem oluşturmayı hedeflediğini ortaya koydu. Batı Balkanlar'ın perspektifini canlı tutmaya kararlı olan AB, barış ve refahın ancak iyi kurgulanmış bir dış ve güvenlik politikasıyla sağlanabileceği düşüncesini Bildiri'nin yapısından açıkça yansıttı. Bu çerçevede 1999'da "İstikrar ve Katılım Süreci" ile başlatılan AB-Batı Balkanlar ortaklığının, 18 Aralık'ta Brüksel'de düzenlenen genişleme temasıyla çıkan AB-Batı Balkanlar Zirvesi ile gündemdeki yerini koruduğunu bir kez daha göstermesi Doğu Balkanlar'da bulunan Türkiye'nin jeopolitik öneminin her zamankinden daha yüksek olduğunu gösterdi. Rusya-Ukrayna savaşı, jeopolitik dengelerin önemini AB'ye yeniden hatırlatmıştı. Bu doğrultuda, AB özellikle Türkiye'nin üyeliği tartışmalarında öne çıkarttığı stratejik ortaklık anlayışını sürdürerek dış ilişkilerini "ortak değerler ve çıkarlar" çerçevesinde şekillendirmeye devam etti.

Zirve'nin çıktıları, Türkiye-AB ilişkileri bağlamında da çeşitli yorumlara zemin hazırladı. Türkiye'nin Balkanlardaki etkisi ve dış politikasında "bölgesel sahiplik" ilkesinin yeri düşünüldüğünde, Bildiri'de yer alan "AB'nin bölgedeki en yakın ortak ve en büyük bağışçı olduğu" vurgusu dikkat çekici bir karşılaştırmaya yol açtı. Türkiye ile AB'nin dış politikadaki manevra alanları zaman zaman kesişmiş olsa da üyelik sürecinin yeniden canlandırılmasının kazan-kazan prensibi doğrultusunda sağlayabileceği faydalar net bir şekilde görülebilir. Ayrıca, Batı Balkanlar'ın hem Avrupa Birliği hem de kıta güvenliği açısından taşıdığı stratejik önem Bildiri'de bir kez daha öne çıkarıldı. Bu noktada, Rusya-Ukrayna savaşı sürerken Türkiye'nin bölgesel ve aynı zamanda küresel barışa verdiği önem öne çıkıyor. Türkiye'nin Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nden kaynaklanan haklarını devreye sokarak boğazları savaş gemilerine kapatması ve Tahıl Anlaşması sürecindeki yapıcı rolü, bölgesel ve küresel barışa verdiği önemin bir kanıtı oldu. Aynı zamanda, Türkiye'nin Avrupa güvenliğine sağladığı askeri ve diplomatik katkılar da bu süreçte belirgin hale geldi. Özellikle son yıllarda savunma sanayiinde elde edilen ilerlemeler ve çok yönlü dış politika yaklaşımı, Türkiye'ye dış politikada önemli bir manevra alanı kazandırdı. Bu durum, Türkiye'yi AB'nin stratejik ortaklık hedeflerine katkı sağlayabilecek bir konuma getirdi. Kıbrıs meselesi gibi sorunlar nedeniyle sekteye uğrayan Türkiye-AB müzakere sürecinin canlandırılmasının ve ortaklığın farklı politika alanlarına genişletilmesinin, her iki taraf için doğurabileceği faydalar net bir şekilde görülebiliyor.

Türkiye ve GKRY'nin Doğu Akdeniz'deki doğalgaz arama çalışmaları sırasında yaşadıkları uzlaşmazlıklara ve bunun Türkiye-AB ilişkilerine yansıyan olumsuz etkilerine rağmen, enerji alanında ikili ilişkiler için bulunabilecek pek çok karşılıklı çıkarın yer aldığı görülebiliyor. Ayrıca, Rusya'nın enerjiyi AB'ye karşı bir tehdit unsuru olarak kullanması ve son olarak Avusturya'ya gaz arzını kesmesi, Türkiye'nin dengeli bir dış politika izleyen bir aktör olarak Avrupa'ya enerji taşınmasında üstlenebileceği rol bakımından önemini artırdı. TANAP ve TürkAkım gibi projelerle Avrupa'nın enerji güvenliğine katkıda bulunan Türkiye'nin, AB ile ilişkilerde enerji alanında önemli bir rol üstlenme potansiyeline sahip olduğu anlaşılıyor.

Güvenlik ve enerjiye ek olarak, Türkiye göç konusunda da AB ile iş birliğini sürdürüyor. 18 Mart Mutabakatı güncel durumda uygulanmasa da Avrupa ile Asya arasında köprü konumundaki Türkiye, Avrupa'ya yönelik düzensiz göç akınlarını azaltmada önemli bir tampon bölge görevi görüyor. Buna karşın, Türk vatandaşlarının yaşadığı vize sorunları çözülmeyi bekleyen bir konu olarak karşımıza çıkmaya devam ediyor. Vize sorununun çözümü, Türkiye ve AB arasındaki ilişkilerin yeni bir boyut kazanmasına vesile olarak hem siyasi hem de ekonomik alanda daha kapsamlı bir iş birliği ortamı oluşturabilir. Bu bağlamda, mevzuat uyumu sürecinin hızlandırılması ve karşılıklı çıkarlara dayalı yeni iş birliği alanlarının oluşturulması gerekliliği ön plana çıkıyor. Ek olarak Gümrük Birliği'nin güncellenmesinin, Türkiye'nin AB ile entegrasyonunu derinleştirerek, siyasi ve ekonomik ilişkileri güçlendireceği biliniyor.

2025 yılına girerken, yeni yılda Türkiye'nin AB üyeliği sürecine yönelik ne gibi tartışmaların yapılabileceği noktasında 'stratejik ortaklık' kurulabilecek çeşitli ticaret ile gümrük birliği, enerji, göç, iklim gibi pek çok alan bulunurken, AB nezdinde esas olarak güvenlik temasının ön plana çıktığı söylenebiliyor.

Melike SÖNMEZ
İKV Uzman Yardımcısı

16. Türkiye-AB İlişkilerinin Kıbrıs Boyutu

Kıbrıs konusu Türkiye-AB ilişkilerindeki belirleyici rolünü 2025 yılında da sürdürecektir. Hatırlanacağı üzere Kıbrıs konusunda AB pozisyonunu kamuoyunda Borrell raporu olarak bilinen 29 Kasım 2023 tarihli "AB-Türkiye Siyasi, Ekonomik ve Ticari İlişkilerin Mevcut Durumu" isimli raporda ortaya koyulmuştu. Buna göre Türkiye'nin 2021'den bu yana Doğu Akdeniz'deki gerilimi azaltmaya yönelik adımlar attığı kabul edilmiş ancak Türk Devletleri Teşkilatında KKTC'nin tanınması çabaları ve iki devletli çözüm çağrıları eleştirilmişti. Son olarak Kasım 2024'te AB, Doğu Akdeniz'de "hukuksuz" sondaj çalışmaları yaptığı gerekçesiyle 2019'da Türkiye'ye getirdiği kısıtlayıcı önlemler çerçevesini bir yıl daha uzattı ve bu konudaki eleştirel tutumunu Genişleme Paketi Ülke Raporu gibi resmî belgelere yansıtmaya devam etti.

2023 yılı sonunda BM Genel Sekreteri tarafından Kıbrıs Şahsi Temsilcisi olarak atanan Maria Angela Holguin Cuellar 2024 yılında tarafların yeniden masaya oturması için zemin yoklamak amacıyla KKTC ve GKRY liderlerinin yanı sıra Türkiye ve Yunanistan dışişleri bakanları ile çeşitli temaslarda bulunmuştur. Nitekim Ekim 2024'te KKTC ve GKRY liderleri BM Genel Sekreteri Antonio Gutterres ev sahipliğinde New York'ta gayrı resmi bir görüşme gerçekleştirmişlerdir. 2025 yılında Türkiye ve Yunanistan'ında katılımıyla bu görüşmelerin devam etmesi bekleniyor.

1 Ocak 2025 tarihinde Yunanistan'ın BM Güvenlik Konseyi'nde (BMGK) geçici olarak görev yapacağı 2 yıllık süre başladı. Bu süre zarfında 6 önceliğe odaklanacağını açıklayan

Yunanistan Kıbrıs sorununu BM gündeminde tutmayı amaçladıklarını belirtti. Son dönemde Türkiye-Yunanistan ilişkilerindeki yumuşamanın Kıbrıs sorununa etkisi olup olmayacağını da önümüzdeki dönemde izleyeceğiz.

Melike SÖNMEZ
İKV Uzman Yardımcısı

17. AB-Küresel Güney İlişkileri: Mercosur

AB'nin küresel bir güç olma yolundaki stratejik hedefinde, çok kutuplu dünya düzeni önemli bir yer tutuyor. Küresel Güney de Brezilya, Güney Afrika ve Hindistan gibi pek çok aktörle çok kutuplu dünya düzeninde mühim aktörler olarak öne çıkıyor. AB birçok farklı ortamda bu ülkelerle iletişimini ve iş birliğini artırmayı amaçlıyor. Bu yolda atılan en önemli adımlardan bir tanesi AB-Mercosur Serbest Ticaret Anlaşması oldu. 6 Aralık 2024 tarihinde Montevideo'da varılan anlaşmayla yaklaşık 25 senedir sürmekte olan müzakereler sona erdi ve STA için siyasi uzlaşıya varıldı.

Yaklaşık 750 milyon kişiyle dünyanın en büyük STA'larından biri olmaya aday AB-Mercosur Anlaşması'nın onay süreci, 2025 yılında AB'yi ve dünya ticaretini takip edenler için kesinlikle takip edilmesi gereken konulardan bir tanesi. Özellikle çiftçilerin ve tarım endüstrisi çalışanlarının tepkisini çeken anlaşmanın onay sürecinde sorunlarla karşılaşması mümkün. Fransa başta olmak üzere Polonya ve Çekya gibi bazı AB üye ülkelerinin de çekincelerini belirttiği anlaşma için Güney Amerika'da da sanayi üretimini olumsuz etkileme potansiyeli nedeniyle endişeler mevcut.

Varılan anlaşma sonrasında Avrupa Komisyonu tarafından yapılan açıklamalarda ilgili anlaşmaya AB'nin çevre ve gıda güvenliği kurallarına ilişkin maddelerin de dâhil edildiği vurgulandı. Kamuoyu desteğini sağlamayı hedefleyen bu gibi açıklamaların ne denli hedefine ulaşacağı merak konusu. Komisyonun onay sürecini kolaylaştırmak için anlaşmayı farklı sütunlar olarak ele almayı düşündüğü belirtilirken 2025'in, AB Üye Devletleri ve Komisyon arasındaki beraber çalışabilirliğin test edileceği bir sene olacağı söylenebilir.

Tunç İbrahim CEYLAN
İKV Uzman Yardımcısı

18. BRICS ve Çok Kutupluluğun Geleceği

2024 yılı, küresel çok kutupluluğun geleceği için önemli bir dönem oldu. Ocak 2024'te resmen tamamlanan BRICS genişlemesiyle birlikte grubun üyeleri arasına Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır, Etiyopya ve İran katıldı. Arjantin, başta üyelik kararlılarından biri olarak ilan edilmiş ancak yeni Devlet Başkanı Javier Milei'nin Aralık 2023'de kararı geri çekmesi nedeniyle üyelik gerçekleşmemişti. Yeni katılımlar, BRICS'in hem ekonomik hem de jeopolitik etkinliğini büyütmek için bir dönüm noktası olarak görüldü. Böylelikle, küresel ekonominin %28'ini ve dünya nüfusunun yaklaşık %45'ini temsil eden BRICS grubu, 2024 yılında çok kutuplu bir dünya düzenine giden yolda yeni bir ivme kazanmış oldu.

2024'te tamamlanan genişleme, BRICS'i Küresel Güney'in özellikle ekonomik sahada yükselen sesi haline getirdi. Zira Bretton Woods kurumlarının, IMF ve Dünya Bankası gibi yapıların adaletsizliklerine eleştiriler yönelten BRICS, Yeni Kalkınma Bankası (NDB) aracılığıyla alternatif bir finansman modeli sunuyor. NDB, özellikle yenilenebilir enerji, altyapı projeleri ve sürebilir kalkınma alanlarında çok taraflı iş birlikleri geliştirme

misyonu taşıyor. Banka, şu ana kadar 32 milyar dolarlık kredi sağlayarak çeşitli altyapı projelerine destek oldu. NDB'nin karar alma mekanizmalarının, üyeler arasındaki ekonomik farklılıkları dengelemek amacıyla geliştirildiği ve IMF'den farklı olarak daha adil bir oy dağılımı sağladığı da iddia ediliyor.

BRICS'in çok kutupluluğu destekleyen güncel stratejileri ise, 22-24 Ekim 2024 tarihlerinde Tataristan'ın başkenti Kazan'da düzenlenen 16'ncı BRICS Zirvesi'nde ayrıntılı olarak ele alındı. "Gelişen Teknolojiler ve Sürebilir Kalkınma" temalı bu zirve, çevre ve ekonomi gibi alanlarda uluslararası çözümlere odaklanırken, grubun genişleme gümdenini de merkezine aldı. Zirvede, çoğu Küresel Güney'den gelen 24'ten fazla devlet başkanı ve önemli ülkelerin temsilcileri yer aldı. Katılımcılar arasında Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve BM Genel Sekreteri Antônio Guterres'in bulunması, toplantının diplomatik yönüne ayrı bir anlam kattı. Kazan Zirvesi'nde ayrıca çok dikkat çeken bir gelişme yaşandı; Çin ve Hindistan, sınır anlaşmazlıklarını çözmek için tarihî bir anlaşma imzaladı. Bu anlaşma, iki taraf arasındaki gerginliklerin azalması için kritik bir adım olarak görüldü.

Kazan Zirvesi'nde, BRICS'in "ortak üyelik" modelini tanıttığı ilan edildi. Bu model ile Türkiye, Endonezya, Kazakistan ve Nijerya gibi toplam 13 ülke gruba "ortak üye" statüsüyle dâhil edildi. Ortak üyeler, grup meselelerinde oy hakkına sahip olmamakla birlikte, gelecekteki zirvelerde belirli seviyelerde katılım sağlayabilecekler. Bu yeni statü, BRICS'in genişleme sürecini dengeli bir şekilde yürütme çabası olarak yorumlanıyor. Ancak, grubun genişledikçe iç dinamiklerini ve karar alma mekanizmalarını ne kadar etkili yönetebileceği soruları halen baki.

Türkiye cephesinden bakıldığında ise ülkenin BRICS'e olan ilgisi, çok boyutlu dış politikasının bir uzantısı olarak değerlendirilebilir. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın Haziran 2024'teki Çin ziyareti sırasında yaptığı açıklamalar, Türkiye'nin BRICS'i AB ya da NATO'ya alternatif değil fakat tamamlayıcı bir platform olarak gördüğünü ortaya koymuştu. NATO üyeliği ve AB süreci, Türkiye'nin bu yapıdaki rolünü belirlerken önemli bir denge unsuru haline gelirken "ortak üye" statüsü, çok boyutlu dış politika yaklaşımının bir tezahürü olarak kabul edilebilir.

2024, BRICS'in küresel sahnede kendini yeniden tanımladığı bir yıl olarak tarihe geçti. Hem genişleyen üye tabanı hem de gelişen yapısal reformlarla birlikte grup, sadece ekonomik bir güç merkezi değil, aynı zamanda küresel düzene alternatif bir çözüm sunmaya aday bir platform olarak ortaya çıktı. Bununla birlikte, grubun artan çeşitliliği ve karmaşıklığı, karar alma mekanizmalarında yeni zorluklar yaratabilir. BRICS'in gelecekteki etkisi, mevcut çok kutupluluğun dengeleriyle uyum sağlama kapasitesine ve grup içi gerilimlerin (Çin-Hindistan rekabeti veya Suudi Arabistan-İran ilişkilerindeki sorunlar) hafifletilmesine bağlı olacak gibi görünüyor.

Fırat AKAN
İKV Uzman Yardımcısı

19. Küresel Enerji Gündemi

2025 yılı, küresel enerji sektöründe önemli değişimlerin ve yeni dinamiklerin şekillendiği bir yıl olmaya aday. 2024'te gerçekleşen enerji politikalarındaki kaymalar, büyük ekonomilerdeki seçim sonuçları ve enerji talebindeki değişimler, 2025'in enerji gündemini belirleyecek temel unsurlar olarak karşımıza çıkıyor. Temiz enerji

dönüşümüne yönelik yatırımlar artarken, jeopolitik gerilimler ve ekonomik belirsizlikler bu süreci şekillendirecek gibi görünüyor.

2025'te, yenilenebilir enerji kaynakları elektrik üretiminde önemli bir paya sahip olmaya devam edecek. Ancak fosil yakıt talebi, küresel enerji ihtiyacını karşılamak için hala kritik bir rol oynuyor. *S&P Global'in* tahminlerine göre, temiz enerji arzı büyümeye devam etse de fosil yakıt talebi artışını dengelemek için yeterli olmayabilir. 2025'te güneş enerjisi yıllık büyümeyle petrolün yıllık büyümesini yakalayacak ve iki ila üç kat daha fazla faydalı enerji sağlayacak. Uluslararası Enerji Ajansının tahminlerine göre ise, 2025 yılında yenilenebilir enerji kapasitesine yaklaşık 1.000 teravat-saat (TWh) eklenmesi bekleniyor.

20 Ocak 2025 itibarıyla Donald Trump'ın başkanlığa geri dönüşü ve jeopolitik gerilimler, enerji politikalarında yeni dinamikler yaratabilir. Trump'ın ilk kararlarından birisinin Paris İklim Anlaşması'ndan çıkmak olması ve başkanlığı devralma törenindeki konuşmasında petrol çıkarmayı hızlandıracağını ve yeşil düzeni sonlandıracağı açıklaması enerji politikasında önemli değişimleri gündeme getirdi. Trump liderliğindeki ABD'nin LNG altyapısını genişletme çabaları devam edecek., Ancak bu durum küresel LNG arzında bir fazlalık yaratma riski taşıyor. Öte yandan, Ukrayna'daki savaşın ve Çin ekonomisindeki yavaşlamanın enerji piyasalarındaki belirsizlikleri artırması bekleniyor. OPEC+, petrol üretim kesintilerini 2025 yılına kadar uzatarak piyasa dengelerini koruma çabasında olacak gibi görünüyor.

2025 yılında, küresel enerji gündeminde öne çıkacak bir diğer konu ise yenilikçi teknolojilerin küresel enerji talebine yansımaları. Yapay zekâ ve veri merkezlerinin elektrik tüketimi, küresel enerji talebinin önemli bir kısmını oluşturacak. *S&P Global* şirketinin projeksiyonuna göre, veri merkezlerinin elektrik talebi 2030'a kadar her yıl %10-15 oranında artış gösterecek ve bu sektör, toplam küresel elektrik talebinin %5'ine ulaşacak. 2025'te elektrikli araçların sayısında da artış bekleniyor ve bu artış enerji talebini daha da yükseltecek.

Düşük karbonlu enerji teknolojilerine bağlı enerji piyasaları ise 2025 yılında da büyük bir gelişme gösterecek. Karbon yakalama ve depolama (*Carbon Capture, Utilisation and Storage*) projelerine yönelik siyasi destekler, bu teknolojilerin gelişimini hızlandırabilir. Ancak hidrojen sektörü gibi yenilikçi alanlarda projelerin iptal oranlarının artabileceği belirtiliyor. AB'nin sınırda karbon düzenleme mekanizması gibi uygulamalar, düşük karbon teknolojilerini teşvik etmekte etkili olacak.

2025, küresel iklim hedefleri açısından da kritik bir yıl olacak. Brezilya'nın Belém kentinde düzenlenecek olan COP30, ülkelerin iklim taahhütlerini gözden geçireceği ve 2035'e kadar sürecek eylem planlarını belirleyeceği bir platform sunacak. Ancak mevcut finansman eksiklikleri, iklim hedeflerinin gerçekleştirilmesini zorlaştırıyor. Mevcut durumda, 1,3 trilyon dolarlık yıllık finansman ihtiyacına karşın, sadece 300 milyar dolar taahhüt edilmiş durumda.

2025, enerji sektöründe hem risklerin hem de fırsatların bir arada olduğu bir yıl olacak. Yenilenebilir enerji, düşük karbon teknolojileri ve enerji depolama sistemlerindeki ilerlemeler küresel enerji geçişini hızlandırırken, jeopolitik gerilimler ve ekonomik belirsizlikler bu sürecin önünde engel teşkil edebilir.

Fırat AKAN
İKV Uzman Yardımcısı

20. AB'nin Geleceği

Küreselde çalkantılı bir dönemin yaşandığı bu dönemde AB için 2025 yılının durağan geçmeyeceğini öngörmek mümkün. Kuşkusuz AB'nin uluslararası alanda karşılaşacağı zorluklar ikinci dönemine geçtiğimiz yıl seçilen Komisyon Başkanı Ursula von der Leyen'in ve yeni kabinesinin de sınavı olacak.

Ukrayna-Rusya çatışmasında AB, Putin'in saldırgan tavırlarına karşı Ukrayna'nın en büyük destekçisi olmaya devam edecek. Ukrayna'nın finansal açıklarının Ukrayna Mali Aracı (*Ukraine Facility*) ve G7 kredisi ile kapanması planlanıyor. Bir diğer önemli mesele ise Orta Doğu. AB, Orta Doğu'da da kendine düşen rolü güçlendirmek istiyor. Son olarak, Donald Trump'ın yeniden göreve gelmesi transatlantik ilişkilerinin geleceği için de yeni soru işaretlerini beraberinde getiriyor.

Küresel zorluklar haricinde AB içerisinde Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in üyeliğinin 30'uncu yıl dönümü, Schuman Deklarasyonu'nun 75'inci yıl dönümü ve Bulgaristan ve Romanya'nın da tamamen katılımıyla güçlenen Schengen Alanı'nın 40'ıncı yıl dönümü AB için kutlanacak günler arasında yer alıyor.

Hem 2025 yılında AB Dönem Başkanlığı'nı üstlenecek Polonya ve Danimarka hem de Avrupa Komisyonu için kuşkusuz öncelikli gündem maddesi güvenlik olacak. Ancak rekabetçilik, yeşil ve dijital dönüşümün sürdürülmesi öne çıkarken halihazırda devam eden AB'nin işleyişinin iyileştirilmesi gibi sorunlarla da yüzleşmeye devam edilecek. Kuşkusuz tartışma yaratacak bir konu da Çok Yıllı Finansal Çerçeve (2028-2034) çalışmaları olacak.

Küresel sorunların daha karmaşık bir hale geldiği günümüz dünyasında AB için Türkiye'nin güvenilir bir ortak olduğunun ve ikili ilişkilerin geliştirilmesinin her zamankinden daha önemli hale geldiğinin hatırlanmasında fayda var.

Deniz BAL
İKV Uzman Yardımcısı